

THE PRINCIPLES OF WORD-BUILDING PARADIGMATIC SYSTEMATIZATION OF DEVERBATIVES IN THE UKRAINIAN LANGUAGE

Kushlyk O. P.

INTRODUCTION

The stem-centric direction of development of derivatology is becoming increasingly popular in the Ukrainian linguistic studies. It provides a substantial and systematic study of many issues which are impossible to solve using the formanto-centric approach. Characteristic for the stem-centric approach based on the word-building stem as a typologizational factor allows us to predict formation of the derivative units of a certain linguistic status denoting the part of speech, to determine the continuum of their word-formation meanings, to determine the inventory of word-formation means for explication of these meanings, to determine the influence of the linguistic and extra-linguistic constituents on the derivational capabilities.

An important step in this research is to define the word-building potential of the verb as the most complex morphological class of words with the most extensive system of grammatical categories, as the main class of feature words, as the “most indicative type”¹ of predicates, as an organizational center of semantically elementary sentence, as a carrier of semantic-syntactic valency with its imminent prognostic function regarding the filling of certain open positions around it with non-predicative nouns, as representative of “the greatest polysemanticity among independent parts of the language”² with a high degree of “semantic renewal and expansion of the semantic volume”³.

As an object of study in Ukrainian derivatology, the verb was researched two main aspects:

¹ Городенська К. Дієслово // Іван Вихованець, Катерина Городенська. Теоретична морфологія української мови. Київ : Пульсари, 2004. С. 217.

² Соколова С. О. Префіксальний словотвір дієслів у сучасній українській мові : монографія. К. : Наукова думка, 2003. С. 7.

³ Шумейкіна А. В. Багатозначність дієслів конкретної фізичної дії в сучасній українській літературній мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2007. С. 3.

1) the derivation of different part-of-speech classes of words and non-part-of-speech units;

2) as a word-forming base for units of other part-of-speech classes.

The first approach made it possible to establish the historical (diachronic) and synchronous derivation of verbs from nouns, adjectives, numerals, pronouns, verbs and onomatop words, determination of sets of word-building affixes that united with these part-of-speech and non-part-of-speech units, according to which we differentiate ways of forming derivative verbs in the Ukrainian literary language. Depending on the morphological belonging of the stems, we distinguish the verbs motivated by nouns, pronouns, adjectives, numerals, other verbs and interjections⁴. This approach supplied the theoretical basis for realization of the second approach, which allowed the scholars to examine the use of verbs of different morphological origin as derivative for forming nouns, adjectives and verbs⁵. The shift of attention from the word-forming affix (formant) to

⁴ Юрчук Л. А. Питання суфіксального словотворення дієслів у сучасній українській мові. Київ : Вид-во АН УРСР, 1959. 100 с.; Юрчук Л. А. Суфіксальний дієслівний словотвір // Словотвір сучасної української літературної мови. Київ : Наукова думка, 1979. С. 171–210; Возний Т. М. Словотвір дієслів в українській мові у порівнянні з російською та білоруською. Львів : Вища школа, 1981. 187 с.; Русанівський В. М. Структура українського дієслова. Київ : Наукова думка, 1971. С. 251–280; Городенська К. Г. Префіксально-суфіксальний словотвір // Словотвір сучасної української літературної мови. Київ : Наукова думка, 1979. С. 306–313; Городенська К. Г. Структура відіменних дієслів // К. Г. Городенська, М. В. Кравченко. Словотвірна структура слова (відіменні деривати). Київ : Наукова думка, 1981. С. 20–108; Карпіловська Є. А. Словотворча і семантична структура звуконаслі-дувальних дієслів у сучасній українській мові. *Українське мовознавство*. 1985. Вип. 13. С. 45–50; Лагута Т. М. Семантико-типологічна характеристика відсубстантивних дієслів сучасної української мови : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Херсон, 2003. 20 с.; Сорочан О. В. Лексико-семантичні групи відприкметникових дієслів (семантичний та функціональний аспекти) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2005. 18 с.; Бабакова О. В. Семантична структура та функціонування дієслів звучання : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Запоріжжя, 2007. 20 с.

⁵ Родніна Л. О. Суфіксальний словотвір іменників // Словотвір сучасної української літературної мови. Київ : Наукова думка, 1979. С. 57–775; Третєвич Л. М. Українські віддієслівні іменники з нульовим суфіксом. *Мовознавство*. 1977. № 6. С. 61–68; Третєвич Л. М. Про словотвірну семантику віддієслівних іменників з нульовими суфіксами в сучасній українській мові // Словотвірна семантика східнослов'янських мов : [зб. статей / відп. ред. М. А. Жовтобрюх]. Київ : Наукова думка, 1983. С. 120–128; Пінчук О. Ф. Словотвірна структура віддієслівних іменників сучасної української літературної мови // Морфологічна будова сучасної української мови. Київ : Наукова думка, 1975. С. 35–83; Грищенко А. П. Суфіксальний словотвір прикметників в українській мові // Словотвір сучасної української літературної мови. Київ : Наукова думка, 1979. С. 126–129, 134–138; Русанівський В. М. Префіксальний словотвір // Словотвір сучасної української літературної мови. Київ : Наукова думка, 1979. С. 235–237; Соколова С. О. Префіксальний словотвір дієслів у сучасній українській мові : монографія. Київ : Наукова думка, 2003. 283 с.

the verbal stem was determined by the general tendency towards developing the stem-centric direction in theoretical derivatology.

1. The review of literature

There are already some publications in the Ukrainian linguistic studies dealing with general linguistic problems and more specifically within the verbal plane, which made an important contribution to the formation of the stem-centric approach of the development of derivatology and, therefore, one of the tasks of the stem-centric approach is to establish a semantic continuum formed from the meanings of words-derivatives and determine the complex of explicators of these meanings which correlates with the onomaseological approach in the study of word-formation units, and in the development of functional derivatology as a field of functional linguistics.

The generative capacity of adjectives⁶ and nouns⁷ has already been analyzed on the principles of paradigmatic approach, worked out by V. Hreshchuk, which is adequate to the stem-centric aspect of the study of word-formation phenomena, the necessity of which was frequently emphasized by I. Kovalyk⁸. The verb as the central lexical-grammatical category of words has not been ignored by the scholars either: the typical word-building paradigms of the verbs of some lexico-semantic groups have been singled out, among all the specific physical action denoting creation⁹ and destruction¹⁰ of the object, verbs of movement¹¹, as well as derivative verbs motivated by nouns, adjectives and interjections¹².

⁶ Грещук В. Український відприкметниковий словотвір. Івано-Франківськ : Плай, 1995. 208 с.; Грещук В. В. Теоретичні засади основоцентричної дериватології. Відприкметниковий словотвір // В. В. Грещук, Р. О. Бачкур та ін. Нариси з основоцентричної дериватології. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2007. С. 6–38; 107–153.

⁷ Бачкур Р. О. Структура словотвірних парадигм українських назв тварин та рослин : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 2004. 20 с.; Беркешук І. С. Дериваційний потенціал іменників у сучасній українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 2007. 20 с.; Валюх З. О. Словотвірна парадигматика іменника в українській мові : монографія. Київ; Полтава : АСМІ, 2005. 356 с.; Микитин О. Д. Структурно-семантична типологія словотвірних парадигм іменників у сучасній українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 1998. 20 с.

⁸ Ковалик І. І. Словотвір іменників у сербо-лужицьких мовах. Львів, 1964. С. 43–44.

⁹ Джочка І. Ф., Пославська Н. М. Віддієслівний словотвір // В. В. Грещук, Р. О. Бачкур та ін. Нариси з основоцентричної дериватології. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2007. С. 154–324; Джочка І. Ф. Дериваційний потенціал дієслів конкретної фізичної дії з семантикою створення об'єкта : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 2003. 20 с.

¹⁰ Джочка І. Ф., Пославська Н. М. Віддієслівний словотвір // В. В. Грещук, Р. О. Бачкур та ін. Нариси з основоцентричної дериватології. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2007. С. 259–324; Пославська Н. М. Структура і семантика словотвірних парадигм дієслів із семою руйнування об'єкта : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 2006. 20 с.

The actuality of the proposed study is caused by the need to generalize the principles of word-formation and paradigmatic systematization of the deverbatives on the basis of conducted researches in order to refine, improve, deepen the theoretical foundations (methods, mechanisms, techniques) of typologization of the described material and to identify the material taking into account other essential parameters or features, which contributes to the consistency and comprehensiveness of logical conclusions in the process of spreading of the stem-centric approach on the whole verbal system.

2. Results and discussion

The basic concept of stem-centric derivatology is the concept of a stem with the function of a means of intra-structural typology. Focusing attention on a stem makes it possible to determine the partial linguistic identity of the motivational word, lexical and grammatical semantics, syntagmatic and paradigmatic, phonetic and morphemic structure, the origin that determines the derivative potential of the analyzed unit. An indicator of derivative potential is the word-building paradigm – a complex system-formation unit that comprises a set of derivatives of one stage of formation united by the identity of the derivative stem. Such a definition of the word-building paradigm attests to the undeniable hierarchical subordination of its word-formation nest. However, there are other attempts to qualify the word-building paradigm known in linguistics. In particular, it was identified with other complex units, including: 1) word-formation nest as a set of common root words, in which each element occupies a specific place, defined by the system of language and fixed by the linguistic norm¹³ or part of a nest¹⁴; 2) with a word-formation chain of common root words, in which each derivative is a product of the next one¹⁵; 3) with a unit that implements a single semantic model¹⁶ or a

¹¹ Адамець Н. В. Словотвірна парадигматика дієслів руху в сучасній українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 2016. 20 с.

¹² Кушлик О. П. Словотвірна парадигматика похідних дієслів в українській мові : монографія. Дрогобич : Коло, 2015. 384 с.

¹³ Тихонов А. Н. Множественность словообразовательной структуры слова и русская лексикография // Русский язык. Вопросы его истории и современного состояния. Москва : Наука, 1978. С. 31.

¹⁴ Тихонов А. Н. Проблемы изучения комплексных единиц системы словообразования // Актуальные проблемы русского словообразования : [сб. научн. статей]. Ташкент : Укитувчи, 1982. С. 7–13.

¹⁵ Straková V. Substantivní derivace (v ruštině a češtině). Praha, 1973. С. 87.

¹⁶ Цыганенко Г. П. О словообразовательной парадигме – одном из компонентов теории словообразования. *Изучение грамматического строя языка и преподавание грамматики в вузе и школе*. Кишенёв : Штеница, 1976. С. 72.

set of word-formation categories, directly formed on the basis of a certain class (parts of language, semantic groups)¹⁷ and others. All these approaches testify to the desire of researchers to embrace the concept of “word-building paradigm” of different linguistic realities, which are to some extent important for the theory and practice of word-formation, but often deny each other or are relevant only to some of the analyzed material.

The top of the word– building paradigm is a verb belonging to a particular structural unit. Modern researches, performed on the level of the stem-centric approach to the analysis of word-formation phenomena of the study of the verbal system, testify that the criteria for selecting the stems of the common part of the linguistic identity to the role of the top of the word-building paradigm are unequal. For example, the tops of word-building paradigms in the studies of I. Dzhochka, N. Poslavska and N. Adamets are verbs of one or another lexico-semantic group, which is conditioned by the unity of the semantics of the group of verbs. Moreover, within the semantic similarity further internal structuring of meaning is possible, which in turn unites the narrower corpus of words. Exploring the word-building paradigm of verbs of a specific physical action to denote the creation of an object, I. Dzhochka specifies the general semantics by adding another eight subgroups, separating the verbs that denote the following actions: “build, erect any structures”, “to make things with one’s hands”, “create recesses, openings, etc.”, “cook dishes, food”, “create various types of records”, “create, make an object by connecting parts (components)”, “create various types of images of objects (signs, drawings, charts, etc.)”, “create an object (generalized meaning)”¹⁸. If the word-formation capabilities of verbs in these subgroups coincide, then the proposed taxonomy only specifies the semantics of the topmost verbs; whereas if the word-building potencies of some of them differ from each other, then this serves as a basis for the corresponding generalizations, which clarify the theoretical foundations of the problem solved, since it is foreseen to find out possible additional meaningful shades of words (lexico-semantic variants), which show different potential, identify the causes of it, predict potential capability regarding word-formation activity.

Studying the generative capability of verbs of a particular physical action to denote demolition (destruction) of an object, N. Poslavska

¹⁷ Манучарян Р. С. Словообразовательно-семантическая парадигма. *Сб. науч. тр. МГПИИЯ им. М. Тореца*. Москва, 1980. Вып. 164. С. 56.

¹⁸ Джочка І. Ф., Пославська Н. М. Віддієслівний словотвір // В. В. Грещук, Р. О. Бачкур та ін. Нариси з основоцентричної дериватології. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2007. С. 157–158.

systematizes the actual material using the method of specification, according to which the structuring of the lexical-semantic group of verbs depends on the hierarchy of semantic components of the words belonging to it¹⁹. In other words, the decisive parameter for selecting the top of the word-building paradigm of verbs with the meaning of destruction is the categorical-lexical seme (or archiseme) of destruction as an explicator of the general idea of destructive influence; in its turn, the categorical-lexical seme is subordinated to differential seme, which specifies the archiseme by delineating the features of the fragment of destructive influence, its participants, etc. Hence the top of word-building paradigms appear “not verbal lexemes, but their separate lexical-semantic variants”²⁰.

Another researcher, N. Adamets, establishing a typology of word-building paradigms of the verbs of movement in modern Ukrainian, selects a semantic field as a unit of systematization of verbal semantics because, in her belief, it most fully reveals the conceptual meaningful interaction of all structural elements. The author agrees that the semantic differentiation of verbatives with the seme of movement is based on the use of not the whole semantic space, but only the individual lexico-semantic variants²¹.

Thus, one of the foundations of integrating derivatives into word-building paradigms is the lexico-semantic unity of their stems. Such a view is quite reasonable, since the meaningful unity stipulates the structural and semantic homogeneity of word-building paradigms, and the further internal semantic differentiation of verbs provides a more pronounced prediction of the valency and adjunct surrounding and contributes to the establishment of valency types inherent in the original units. All this collectively determines the word-building capability of the analyzed verbs. However, typologization of the topmost verbs based on the semantic criterion does not take into account the origin of the verbs themselves, which can be both non-derivative and derivative, which also greatly influences their word-

¹⁹ Джочка І. Ф., Пославська Н. М. Віддієслівний словотвір // В. В. Ґрещук, Р. О. Бачкур та ін. Нариси з основоцентричної дериватології. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2007. С. 159.

²⁰ Джочка І. Ф., Пославська Н. М. Віддієслівний словотвір / Н. М. Пославська, // В. В. Ґрещук, Р. О. Бачкур та ін. Нариси з основоцентричної дериватології. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2007. С. 160.

²¹ Адамець Н. В. Словотвірна парадигматика дієслів руху в сучасній українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 2016. С. 4.

formation activity: non-derivative verbs are more active in producing derivative units than the derivative ones²².

A completely different picture arises in the case when derivative verbs are selected as top of word-building paradigms. Their derivation gives rise to a specific implementation paradigmatic approach to them. The main criterion for allocating derivative verbs to the role of the top of the word-building paradigm is the derivation of words of one lexico-grammatical category of words and the unity of word-formation meaning, the expression of which is a certain word-formation tool – suffix, prefix, suffix, etc. In particular, the top of the word-building paradigm of verbs motivated by nouns can be word-formation types of verbs with word-formation meanings "to be the one who is called a noun stem", e.g.: *гончарювати, городникувати, грабарювати, дігтярувати, знахарювати* (заст.), *кашюварити, ковалювати, конюхарити, косарювати, кочегарити* (розм.), *кравцювати, кухарювати, куховарити, кушнірювати, малярювати, мельникувати, мірошникувати, пасічникувати, пастухувати, рибалити, секретарити, скотарити, скотарювати, слюсарити, слюсарювати, смолярювати*, etc.; "to process an object with substance named by a derivative noun stem", e.g.: *вохрити, вощити, глазурувати, гудронувати, дернувати, золотити, каніфолити, латунувати, мастичити, нікелювати, оліфити, парафінити, платинувати*, etc. ; "act as an instrument named by a derivative noun stem", e.g.: *гільйотинувати, грейдерувати, дискувати, каландрувати, помпувати, катапультувати, кернувати, компостувати, нівелювати, пресувати, скреперувати, трієрувати, чизелювати*, etc. Since some word-formation meanings are common to two or three word-formation means, this gives reason to combine word-formation types of verbs with such means into a single group of derivative verbs of word-building paradigms. For example, the word-formation meaning of verbs motivated by nouns "to process an object with substance named by a derivative stem" is peculiar to the suffixes *-ува-* / *-юва-*, *-и-* / *-ї-* which makes it possible to separate the verbs with these two suffixes as the top of a typical word-building paradigm, e.g.: *воскувати* and *вощити, парафінувати* and *парафінити*. However, if derivatives of verbs with a common word-formation meaning expressed by different word-formation formants create different typical word-building paradigms, then such verbs as the top of

²² Грещук В. Теоретичні засади основоцентричної дериватології. Відприкетниковий словотвір // Грещук В. В., Бачкур Р. О. та ін. Нариси з основоцентричної дериватології. Івано-Франківськ, 2007. С. 37.

word-building paradigms are distinguished depending on the word-formation means as well.

The verbs motivated by adjectives have a somewhat more complex hierarchical structure than the ones motivated by nouns. Their word-formation meanings, formed by a definite lexico-semantic group of derived adjectives and word-formation means, are subordinated to a more numerous classification unit – structural-semantic type. The fact that the verbs belong to structural-semantic types of inchoatives (or verbs with the word-generating meaning “to acquire the feature called by the base adjective”), essives (or verbs with the word-meaning “to demonstrate a feature called by the base adjective”) the word-formation meaning “to endow with a feature called by the base adjective”)²³, on the one hand, regulates their unification into lexical-semantic groups, and on the other – causes their word-formation potential by additional factors specific only to the structural and semantic types. In particular, the division of verbs motivated by adjectives into inchoatives, essives or causatives is to some extent related to their correlation with the predicates of process, state and action, whose valent-derivative capability is different.

The onomatopoeic verbs in the function of the top word-generating paradigm, expressing the common word-formation meaning “to produce the sound called by the sound-imitating word” by means of the word-formation suffix **-а-** / **-ка-**, **-ча-** have differences in the typical word-building paradigm caused by other factors, namely, depending who makes the sound (animal or human) or what object produces the sound, according to which they are differentiated into **bestial**, that is, verbs that express the sounds made by animals, e.g.: *муркати, муркотати, муркотіти, нявкати, півкати, підпадьомкати, пугикати / пугукати, рехкати, рохкати, скрекотати, скрекотіти, стрекотати, стрекотіти, сюркати, сюркотати, сюрчати, туркати*, etc.; **homonal**, that is, verbs that transmit the human sounds, e.g.: *гигикати, плямкати, пхукати, тупати, хрумкати, хрумчати, хрупати пхикати, пхинькати, хихикати, хихотати, хихотіти, хлипати, хникати, хухати*, etc., **object**, i.e. verbs, denoting sounds produced by different objects, e.g.: *дзенькати, дзенькотати, дзенькотіти, кресати, ляпати, ляскати, ляскотати, ляскотіти, плескати, стукати, стукотати, стукотіти, таракхати, таракхотати, таракхотіти, тельнькати, торохкати, торохкотати, торохкотіти, торохтіти, тріскати*,

²³ Кушлик О. П. Словотвірна парадигматика похідних дієслів в українській мові : монографія. Дрогобич : Коло, 2015. С. 137.

*тріскотати, тріскотіти, тряскати, хльоскати, хльостати, хляскати, хряскати, хряскотіти, цоркати, цоркотати, цоркотіти, цьвохкати, цьвохкотіти, цюкати, etc.*²⁴

Consequently, in contrast to the lexical-semantic unity of nouns, adjectives, as well as verbal non-derivative stems as a means of classification of derivatives formed from them, derivative (pronoun, adjective) verbs in this role are united by the common word-formation meaning, and the verbs motivated by onomatops also have a common source of the sound they produce.

The principle of paradigm formation implies the separation of specific and typical word-building paradigms²⁵.

A specific word-building paradigm captures the entire set of derivatives of the first level of formation. The common element in their meaning and the meaning of the top word is a relevant feature on the basis of which the structural-semantic features of derivatives and their word-formation meanings are determined. In addition, the need to make a separate specific word-building paradigm is stipulated by the peculiarities of verbs of this or that word-formation type, determined by a common word-formation meaning, word-formation affix and a motivational (noun, adjective or onomatops) stem, to produce a different number of deverbatives.

The filling of a particular word-building paradigm in accordance with the part of speech derivatives is structured by morphological zones²⁶ – indicators of the length of word-building paradigm. The sequence of locations of such zones is different. Some researchers follow a sequence of grammatical analysis of parts of speech, namely: noun parts of speech (nouns, adjectives) followed by verbs. Accordingly, the substantive,

²⁴ Кушлик О. П. Словотвірна парадигматика похідних дієслів в українській мові : монографія. Дрогобич : Коло, 2015. С. 239.

²⁵ Земская Е. А. О парадигматических отношениях в словообразовании // Русский язык : Вопросы его истории и современного состояния. Виноградовские чтения I–VIII. Москва : Наука, 1978. С. 71; Манучарян Р. С. Некоторые вопросы сопоставления словообразовательных категорий // Проблемы семантики. Москва : Наука, 1974. С. 287; Грещук В. Український відприкметниковий словотвір. Івано-Франківськ : Плай, 1995. С. 12; Грещук В. В. Теоретичні засади основоцентричної дериватології. Відприкметниковий словотвір // В. В. Грещук, Р. О. Бачкур та ін. Нариси з основоцентричної дериватології. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2007. С. 10–11; Валох З. О. Словотвірна парадигматика іменника в українській мові : монографія. Київ : Полтава : АСМІ, 2005. С. 31.

²⁶ They are also called blocks, sub-paradigms, small paradigms.

adjective and verbal zones are located in the word-building paradigm²⁷. Some linguists place derivatives of the adduct zone after the verbal derivatives, which is caused by its limited content²⁸. In addition, when it comes to the adjective zone, there is no unanimity among scholars regarding the adjective. The similarity of the word-formation characteristics of adjectives and present participles as well as the frequent adjectivation of the latter gives ground to analyze them among derivatives of the adjective zone²⁹. According to others, the participle is traditionally considered a form of a verb and, therefore, a word-changing category, therefore it is inappropriate to consider them in word formation.

The internal systematization of derivatives based on the paradigmatic approach is also facilitated by their positioning vertically within the morphological zone. For this reason, derivatives also have different considerations, but it is already customary to submit them depending on the method of formation and within the method – on the means of formation. Therefore, word-building paradigms with the topmost verbs are preceded by suffix derivatives, then prefix, prefix-suffix, then – composites, and even further – derivatives, which is caused by the transition of words from one part of speech to another³⁰. It is this principle that contributes to the identification of the ways and means of using verbal stems in the processes of derivation. Correlated to the word-formation capability of topmost verbs, systematized by belonging to a particular lexico-semantic group, or, if it is a derivative of a verb, to a certain structural-semantic type, and within its word-formation type, are their word-formation means: derivatives of a substantive derivative: mostly suffixed derivatives; in contrast, verbal zone derivatives appear in the suffix, prefix, prefix-suffix, prefix-postfix, and post-fixation ways of formation.

Within a particular word-building paradigm of this or that topmost verb, the linguists establish a continuum of word-formation meanings

²⁷ Джочка І. Ф., Пославська Н. М. Віддієслівний словотвір // В. В. Грещук, Р. О. Бачкур та ін. Нариси з основоцентричної дериватології. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2007. С. 202–215; 277–283.

²⁸ Кушлик О. П. Словотвірна парадигматика похідних дієслів в українській мові : монографія. Дрогобич : Коло, 2015. С. 104–106, 222, 230–231, 250.

²⁹ Джочка І. Ф., Пославська Н. М. Віддієслівний словотвір // В. В. Грещук, Р. О. Бачкур та ін. Нариси з основоцентричної дериватології. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2007. С. 202.

³⁰ Грещук В. В. Теоретичні засади основоцентричної дериватології. Відприкметниковий словотвір // В. В. Грещук, Р. О. Бачкур та ін. Нариси з основоцентричної дериватології. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2007. С. 13.

(set of semantic positions) of derivatives. The well-known scholar Miloš Dokulil distinguished three types of word-formation meanings: transpositional, mutational and modificational: transpositional, mutational and modifying³¹.

The transpositional word-formation meaning implies a change in the part-of-speech classification of a given word, provided its semantics are preserved. It is implemented in the noun to denote an object action (process or status). The formation of verbs of such nouns is a natural act, which is caused by the known unity of the opposites of the noun and verb, which are constituents of this unity and function only within its limits. Most convincingly, this principle is evidenced by the verb's ability to perform the syntactic function of a subject. Getting into the position of the subject, the verb acquires the functional attributes of the noun, which at the same time creates incompatibility of the categorical meaning of the verb occupied by its syntactic position. Correlation of the meaning with a non-proper syntactic function is due to the replacement of a verb with a noun, since for the latter this position is primary, proper. The verbs acquire the categorical meaning of the nouns because in the sentence they express such syntactic links and semantically-syntactic relations to other words, like nouns. However, the lexical meaning of such nouns, which is to name actions, states, processes, does not motivate their categorical meaning – grammatical objectness. This contradiction is a consequence of the secondary formation of these nouns on the basis of verbs, since derivatives always differ in their lexical meaning from non-derivative units, with which they are combined into one category – a part of speech³².

A mutational type of word-formation meaning is formed when the derived word acquires a new categorical characteristic or a new meaning of a lexico-grammatical category. The part-of-speech nature of the derivative may or may not change. Derivatives with the following meanings can potentially be formed from verbs: the performer of the action, the addressee of the action, the tool of action, the action, the material, the result of the action, the place of action, the verbal quality, the objected quality of the action, the carrier of the quality of the action³³.

³¹ Dokulil M. *Tvoreni slov v češtině. I. Teorie odvozování slov*. Praha : Nakl. Českosl. akad. věd., 1962. S. 29–49, 68–76.

³² Городенська К. Г. Реалізація семантичного потенціалу дієслів у синтаксичних дериватах // *Словотвірна семантика східнослов'янських мов*. Київ : Наукова думка, 1983. С. 102–103.

³³ Buzášyová K. *Sémantická štruktúra slovenských deverbativ*. Bratislava : Veda, 1974. S. 10.

The modifying word-formation meaning is peculiar to derivatives which have undergone insignificant shifts in semantics within the same part of the speech. It gives the creative word stylistic, expressive characteristics (for nouns and adjectives) or temporal, quantitative, resultant shades of meaning (for verbs).

However, the possibilities of realizing word-formation meanings are often broader than those three basic types of word-formation values suggested by M. Dokulil. This causes the problem of increasing the structure of word-formation meaning, which is especially clearly demonstrated in the verbs. Polish linguists R. Gzhegorchukova and J. Puzynina singled out the fourth type of word-formation meaning – a combined one, within which they considered transpositional-modification and modification-transpositional formations, whose word-formation tool combines modification and transpositional functions³⁴. Obviously, the same can be said of the transpositional-mutational meaning, explicated by a derivative, which simultaneously performs transpositional and mutational functions.

Explication of one word-formation meaning by the way of several word-formation means testifies to the depth of the semantic position, which is at the same time the depth of a particular word-building paradigm – its second parametric characteristic. To illustrate this depth, for example, in the substantive zone of the word-building paradigm, the verb *tampon* is served by the deverbating *тампонувати*, *тампонування*, *тампонація*, *тампонаж* (word-formation means – suffixes **-ни-**, **-ацій-** and **-аж**) with a transpositional derivative meaning "objected action". Sometimes the usage promotes the establishment the secondary meaning that attest to the depth of semantic position. Thus, word-formation tools that first expressed common semantics in the language development process became identifiers of different, though to some extent, related concepts, such as: the objected action and the result of that action, the objected action and the place of action, etc. Of great importance here is the degree of frequency: the frequent use of a derivative word with a secondary meaning can lead to displacement of the primary meaning.

A typical word-building paradigm of verbs is formed by specific paradigms that have the same set of derivative meanings. But the set of realized word-formation meanings, and accordingly the composition of typical and specific word-building paradigms of a verb of a certain lexico-

³⁴ Grzegorzczukova R., Puzynina J. Problemy ogólne słowotwórstwa. Warszawa : PWN, 1998. Vol. 2 : Morfologia. S. 377.

semantic group or definite word-formation type, do not always coincide, which is conditioned by the basic principle of generalization of factual material. In addition, the depth of a particular word-building paradigm does not belong to the characteristic features of a typical word-building paradigm because it does not change the total number of distinguished semantic positions. Combined types of word-formation meanings of definite derivative verbs (transpositional-mutational or modification-mutational) do not play a typological role. However, the specific nature of their syncretism, the delimitation of its components occurs in the appropriate context which makes it possible to trace the dynamics of the development of semantics in one or another direction, which at some stage may cause the loss of the primary meaning or the displacement of the secondary, resulting in a syncretic type of word-formation meaning transforms in the concrete type of the word-formation meaning.

CONCLUSIONS

Establishing the word-building paradigm of the verbs in the Ukrainian language as the central and most complex lexico-grammatical category of words is an important stage in the development of the stem-centric direction of derivatology. However, the existing research does not yet cover the whole corpus of verbs of the Ukrainian language. Outside the attention of scholars are the verbs motivated by verbal stems as well as other lexico-semantic groups of primary verbs. Finding out to what extent these stems will be productive in forming derivative units, what continuum of derivative meanings they will be able to form and by which word-formation means to realize them, should supplement modern studies with new generalizations that would help to form a coherent picture of the word-building paradigm.

SUMMARY

This article is devoted to the stem-centric approach as one of the important ways of development of the Ukrainian derivatology, that involves shifting attention in explaining word-formation phenomena and processes from a word-formation means to a stem. The author argues that the analysis of the words of each part of speech on the basis of the stem-centric aspect is a necessary stage of a thorough study within the whole word-formation system. However, the research of word-formation capabilities of verbs as a central class of words has its own peculiarities. Systematization of word-building potential of deverbatives – verbs motivated by nouns, adjectives and onomatopoeia – by means of word-building paradigm as a complex word-formation unit, adequate to this

process, makes it possible to perform important tasks that cannot not be done with a formanto-centric approach – to determine the word-building potential them: to establish a continuum of realized word-formation meanings, to designate set of word-formation means for their realization, to trace abilities of some of them to express additional semantic meanings.

REFERENCES

1. Адамець Н. В. Словотвірна парадигматика дієслів руху в сучасній українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 2016. 20 с.
2. Бабакова О. В. Семантична структура та функціонування дієслів звучання : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Запоріжжя, 2007. 20 с.
3. Бачкур Р. О. Структура словотвірних парадигм українських назв тварин та рослин : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 2004. 20 с.
4. Беркешук І. С. Дери́ваційний потенціал іменників у сучасній українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 2007. 20 с.
5. Валюх З. О. Словотвірна парадигматика іменника в українській мові : монографія. – Київ; Полтава : АСМІ, 2005. 356 с.
6. Возний Т. М. Словотвір дієслів в українській мові у порівнянні з російською та білоруською. Львів : Вища школа, 1981. 187 с.
7. Городенська К. Г. Префіксально-суфіксальний словотвір // Словотвір сучасної української літературної мови. Київ : Наукова думка, 1979. С. 306–313.
8. Городенська К. Г. Структура відіменних дієслів // К. Г. Городенська, М. В. Кравченко. Словотвірна структура слова (відіменні деривати). Київ : Наукова думка, 1981. С. 20–108.
9. Городенська К. Г. Реалізація семантичного потенціалу дієслів у синтаксичних дериватах // Словотвірна семантика східнослов'янських мов. Київ : Наукова думка, 1983. С. 102–113.
10. Городенська К. Дієслово // Іван Вихованець, Катерина Городенська. Теоретична морфологія української мови. Київ : Пульсари, 2004. С. 217–297.
11. Грищенко А. П. Суфіксальний словотвір прикметників в українській мові // Словотвір сучасної української літературної мови. Київ : Наукова думка, 1979. С. 126–129, 134–138.
12. Грещук В. Український відприкметниковий словотвір. Івано-Франківськ : Плай, 1995. 208 с.

13. Грещук В. В. Теоретичні засади основоцентричної дериватології. Відприкметниковий словотвір // В. В. Грещук, Р. О. Бачкур та ін. Нариси з основоцентричної дериватології. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2007. С. 6–38; 107–153.
14. Джочка І. Ф. Дериваційний потенціал дієслів конкретної фізичної дії з семантикою створення об'єкта : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 2003. 20 с.
15. Джочка І. Ф., Пославська Н. М. Віддієслівний словотвір // В. В. Грещук, Р. О. Бачкур та ін. Нариси з основоцентричної дериватології. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2007. С. 154–324.
16. Земская Е. А. О парадигматических отношениях в словообразовании // Русский язык : Вопросы его истории и современного состояния. Виноградовские чтения I–VIII. Москва : Наука, 1978. С. 63–77.
17. Карпіловська Є. А. Словотворча і семантична структура звуконаслідувальних дієслів у сучасній українській мові. *Українське мовознавство*. 1985. Вип. 13. С. 45–50.
18. Ковалик І. І. Словотвір іменників у сербо-лужицьких мовах. Львів, 1964. 94 с.
19. Кушлик О. П. Словотвірна парадигматика похідних дієслів в українській мові : монографія. Дрогобич : Коло, 2015. 384 с.
20. Лагута Т. М. Семантико-типологічна характеристика відсубстантивних дієслів сучасної української мови : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Херсон, 2003. 20 с.
21. Манучарян Р. С. Некоторые вопросы сопоставления словообразовательных категорий // Проблемы семантики. – Москва : Наука, 1974. С. 286–295.
22. Манучарян Р. С. Словообразовательно-семантическая парадигма. *Сб. науч. тр. МГПИИЯ им. М. Тореца*. Москва, 1980. Вип. 164. С. 54–60.
23. Микитин О. Д. Структурно-семантична типологія словотвірних парадигм іменників у сучасній українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 1998. 20 с.
24. Пінчук О. Ф. Словотвірна структура віддієслівних іменників сучасної української літературної мови // Морфологічна будова сучасної української мови. Київ : Наукова думка, 1975. С. 35–83.
25. Пославська Н. М. Структура і семантика словотвірних парадигм дієслів із семою руйнування об'єкта : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 2006. 20 с.

26. Пославська Н. М. Віддієслівний словотвір // В. В. Грещук, Р. О. Бачкур та ін. Нариси з основоцентричної дериватології. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2007. С. 154–179, 259–324.
27. Родніна Л. О. Суфіксальний словотвір іменників // Словотвір сучасної української літературної мови. Київ : Наукова думка, 1979. С. 57–775.
28. Русанівський В. М. Структура українського дієслова. Київ : Наукова думка, 1971. С. 251–280.
29. Русанівський В. М. Префіксальний словотвір // Словотвір сучасної української літературної мови. Київ : Наукова думка, 1979. С. 235–237.
30. Соколова С. О. Префіксальний словотвір дієслів у сучасній українській мові : монографія. Київ : Наукова думка, 2003. 283 с.
31. Сорочан О. В. Лексико-семантичні групи відприкметникових дієслів (семантичний та функціональний аспекти) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2005. 18 с.
32. Тихонов А. Н. Проблемы изучения комплексных единиц системы словообразования // Актуальные проблемы русского словообразования : [сб. научн. статей]. Ташкент : Укитувчи, 1982. С. 7–13.
33. Тихонов А. Н. Множественность словообразовательной структуры слова и русская лексикография // Русский язык. Вопросы его истории и современного состояния. Москва : Наука, 1978. С. 31–40.
34. Третьевич Л. М. Українські віддієслівні іменники з нульовим суфіксом. Мовознавство. 1977. № 6. С. 61–68.
35. Третьевич Л. М. Про словотвірну семантику віддієслівних іменників з нульовими суфіксами в сучасній українській мові // Словотвірна семантика східнослов'янських мов : [зб. статей / відп. ред. М. А. Жовтобрюх]. Київ : Наукова думка, 1983. С. 120–128.
36. Цыганенко Г. П. О словообразовательной парадигме – одном из компонентов теории словообразования // Изучение грамматического строя языка и преподавание грамматики в вузе и школе. Кишенёв : Штинница, 1976. С. 56–72.
37. Шумейкіна А. В. Багатозначність дієслів конкретної фізичної дії в сучасній українській літературній мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01. Київ, 2007. 22 с.
38. Юрчук Л. А. Питання суфіксального словотворення дієслів у сучасній українській мові. Київ : Вид-во АН УРСР, 1959. 100 с.

39. Юрчук Л. А. Суфіксальний дієслівний словотвір // Словотвір сучасної української літературної мови. Київ : Наукова думка, 1979. С. 171–210.
40. Buzáššyová K. Sémantická štruktúra slovenských deverbativ. Bratislava : Veda, 1974. 236 s.
41. Dokulil M. Tvoreni slov v češtině. I. Teorie odvozování slov. Praha : Nakl. Českosl. akad. věd., 1962. 264 s.
42. Grzegorzczkova R., Puzynina J. Problemy ogólne słowotwórstwa // Gramatyka współczesnego języka polskiego. Warszawa : PWN, 1998. Vol. 2 : Morfologia. S. 361–388.
43. Straková V. Substantivni derivace (v ruštině a češtině). Praha, 1973. 125 s.

Information about the author:

Kushlyk O. P.,

Doctor of Philology,

Professor at the Ukrainian Language Department,
Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University
16/3, A. Sheptytskyj str., Drohobich, 82104, Ukraine